

центр Национальной академии наук Беларуси по животноводству. – № а20100713 ; заявл. 11.05.2010 ; опубл. 30.10.2013, Афиц. бюл. № 3 (1 ч.).

8. Рокицкий, П.Ф. Биологическая статистика / П.Ф. Рокицкий. – Изд. 3-е, испр. – Минск : Вышэйшая школа, 1973. – 320 с.

Sheyko I.P., Loban N.A., Vasilyuk O.Y., Gridyushko I.F., Pishchelka Ye.V., Kazutova Y.S. Optimal parameters of productivity of pigs of maternal breeds calculated with using a complex of selective and genetic methods

The optimal productivity parameters of mother pigs used in breeding pig breeding based on the use of selection and genetic techniques and methods are determined. It has been established that for breeding animals of domestic breeding domestic breeding is characterized by a decrease in reproductive qualities with an increase in indicators of feeding productivity. Criteria for the selection of breeding animals of maternal breeds are developed taking into account their polymorphism according to marker genes of reproductive, fattening and meat qualities.

Key words: Belarusian Large White breed of pigs, Belarusian Black-and-White breed of pigs, pig breeding, reproductive and meat productivity, selection, gene markers, ESR, IGF-2.

УДК 636.4.082:636.033

НОВІ ПРАВИЛА РОЗВЕДЕННЯ ЧИСТОПОРОДНИХ ПЛЕМІННИХ СВИНЕЙ ТА ГІБРИДІВ ПЛЕМІННИХ СВИНЕЙ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Войтенко С.Л., доктор сільськогосподарських наук

Полтавська державна аграрна академія

36003, м. Полтава, вул. Г.Сковороди 1/3

Вишневецький Л.В., кандидат сільськогосподарських наук,

Інститут розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця

08321, Київська обл., Бориспільський р-н, с. Чубинське, вул. Погребняка, 1

slvoitenko@ukr.net

Наведені нові правила Європейського Союзу щодо розведення свиней, торгівлі та ввозу до Союзу чистопородних племінних тварин, гібридів племінних свиней та їхніх зародкових продуктів. Проведено порівняння окремих позицій законодавчої бази України в тваринництві із прописаними правилами Європейського парламенту та Ради ЄС. Вбачається за доцільне гармонізувати основні позиції Регламенту (ЄС) 2016/1012 Європейського парламенту та Ради щодо зоотехнічних і генеалогічних умов розведення, торгівлі та ввозу до Союзу чистопородних племінних тварин, гібридів племінних свиней та їхніх зародкових продуктів з тим, щоб вступивши в Євросоюз не залишитися без власної племінної бази у тваринництві.

Ключові слова: свині, правила, породні організації, програма розведення, селекційний гібридний центр, племінна книга, реєстр, права зоотехніків.

Розведення свиней, поряд з іншими видами сільськогосподарських тварин, займає чільне місце в економічному та соціальному розвитку будь-якої країни світу, де сільськогосподарська діяльність є не лише джерелом доходу населення сільських територій, але і забезпечує продовольчу безпеку країни.

В Україні загальні правові, економічні та організаційні основи племінної справи у тваринництві, включаючи і свинарство, визначені Законом України «Про племінну справу у тваринництві» [1] та розробленими на основі цього закону положеннями, інструкціями, порядками, наказами тощо. Переважна більшість законодавчих актів у галузі свинарства, особливо щодо термінології, розведення свиней, виробництва і використання їх сперми, ооцитів та ембріонів, торгівлі тваринами та їх зародковими продуктами, наявності і діяльності племінних організацій, ведення племінних книг та інших позицій не лише відрізняється від правил, встановлених Європейським Союзом, але не функціонує. В результаті вітчизняні породи свиней, які мають досить високий генетичний потенціал продуктивності, чи їх зародкові продукти не можуть слугувати предметом торгівлі з іншими країнами. Такий підхід до галузі не лише знижує її конкурентоспроможність, але й знищує вітчизняні породи й приводить до залежності від імпорту.

В країнах Європейського Союзу розведення чистопородних племінних свиней чи гібридів племінних свиней, як власне і функціонування галузі свинарства загалом, узгоджується із прописаними Європейським парламентом та Радою правил [2-7]. В попередні 20 років кожна країна, яка входить в Євросоюз, враховувала правила, прописані директивами ЄС, але мала змогу їх гармонізувати в рамках своєї аграрної політики. Такі підходи до розведення свиней, в першу чергу молодняку з особливими генетичними характеристиками, створювали технічні перешкоди для торгівлі племінними тваринами та їх зародковими продуктами, включаючи їх імпорт до Союзу. Щоб уникнути непорозумінь в процесі розведення свиней в країнах ЄС, а також для регулювання торгівлі племінними тваринами, їх зародковими продуктами був розроблений і вступив в дію Регламент (ЄС) 2016/1012 Європейського парламенту та Ради щодо зоотехнічних і генеалогічних умов розведення, торгівлі та ввозу до Союзу чистопородних племінних тварин, гібридів племінних свиней та їхніх зародкових продуктів («Регулювання тваринництва») [8].

Вбачаючи, що Україна найближчим часом планує бути в складі ЄС, доцільно мати уявлення про законодавчу базу Союзу у галузі свинарства і поступово гармонізувати вітчизняне свинарство до європейського рівня.

Метою роботи було висвітлення окремих правил розведення, торгівлі та ввозу до Союзу чистопородних племінних свиней і гібридів племінних свиней та їхніх зародкових продуктів у відповідності до Регламенту Європейського парламенту та Ради ЄС.

Матеріали та методи досліджень. У дослідженнях використано нормативну документацію ЄС, яка висвітлює визначення термінів, що використовуються в свинарстві, права та обов'язки породних організацій і селекційних гібридних центрів, а також селекціонерів цих організацій і центрів, правила запису племінних тварин у племінні книги та племінні реєстри тощо [2-8]. За використання вітчизняної законодавчої бази в тваринництві показана різниця в термінах, способах і засобах розведення свиней в Україні та державах – членах ЄС.

Результати досліджень. В Законі України «Про племінну справу у тваринництві» немає визначення терміну «порода», а термін «*племінна тварина*» викладений в такому визначенні – це чистопородна або одержана за затвердженою програмою породного вдосконалення тварина, що зареєстрована в державних книгах племінних тварин має племінну (генетичну) цінність і може використовуватися в селекційному процесі відповідно до програм селекції.

Регламентом Європейського парламенту «Регулювання тваринництва» прописано, що «*порода*» – це популяція тварин, досить однорідна, щоб вважатися відмінною від інших тварин одного і того ж виду, яка утримується однієї або декількома групами селекціонерів, які погодилися записати цих тварин в племінні книги з інформацією про їх відомих нащадків з метою відтворення їх успадкованих характеристик шля-

хом відтворення, обміну та відбору в рамках програми розведення. *Племінна тварина* згідно цього регламенту – це чистопородна племінна або гібридна племінна свиня.

У нашому законодавстві в тваринництві – сперма, ембріони і яйцеклітини, які мають племінну цінність відносяться до племінних (генетичних) ресурсів.

Згідно Європейського регламенту у тваринництві – сперма, ооцити та ембріони, зібрані або отримані від племінних тварин з метою допоміжного відтворення відносяться до *зародкових продуктів*.

В Україні є суб'єкти племінної справи у тваринництві, до яких відносяться власники племінних і не племінних тварин, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, а також фізичні особи, але немає офіційно затверджених та діючих породних організацій.

В державах – членах ЄС *породна організація* – це будь-яка асоціація селекціонерів, племінний орган або організація громадського/публічного нагляду, за винятком компетентних органів, яка визнана компетентним органом держави-члена ЄС з метою здійснення програми розведення чистопородних племінних тварин, внесених в племінні книги (и), яку вона веде або створює.

В Україні передбачено статус селекційного центру, здебільшого для наукових установ, але його призначення відрізняється від передбаченого ЄС. Регламентом 2016/1012 Європейського парламенту вбачається, що *селекційний гібридний центр* – це будь-яка асоціація селекціонерів, племінний орган, приватне підприємство, що діє в закритій виробничій системі або організація громадського/публічного нагляду, за винятком компетентних органів, який визнається компетентним органом держави-члена ЄС з метою проведення програми розведення гібридних племінних свиней, зареєстрованих в племінних реєстрах, який він веде або створює.

Надалі, без порівняння з вітчизняними, наводимо лише терміни та їх визначення, які забезпечують чітку і бездоганну роботу всіх органів і організацій в державах – членах ЄС.

Чистопородна племінна тварина – це тварина, яка записується або реєструється і має право на вхід в основний розділ племінної книги;

Гібридна племінна свиня – це тварина виду свині, зареєстрована в племінному реєстрі, яку отримано шляхом планового схрещування або використовується для планового схрещування між:

- породними свинями різних порід або ліній;
- свинями, які самі є результатом схрещування (гібридизації) між різними породами або лініями;
- племінними свинями, що належать до різних порід або ліній чи які самі є результатом схрещування (гібридизації) між різними породами або лініями.

Лінія – це генетично стабільна і однорідна субпопуляція чистопородних племінних тварин певної породи.

Племінна книга – це будь-яка племінна книга, книга стада, файл або носій даних, який підтримується породною організацією, що складається з основного розділу і, за рішенням породної організації, одного або декількох додаткових розділів для тварин одного і того ж виду, які не мають права на запис в основний розділ.

Племінна цінність – оцінка очікуваного ефекту генотипу племінної тварини по даній характеристиці в її потомстві.

Племінний реєстр – будь-який файл або носій даних, який ведеться селекційним гібридним центром, в який гібридні племінні свині реєструються з інформацією про їх потомство або будь-який відповідний реєстр, підтримуваний племінною організацією.

Програма розведення – набір систематичних дій, включаючи запис, підбір, розведення та обмін племінними тваринами та їх зародковими продуктами, розроблених та впроваджених для збереження або поліпшення бажаних фенотипічних та/або генотипічних характеристик у цільовій племінній популяції.

Регламентом ЄС «Регулювання тваринництва» [2] прописано, що породною організацією, яка розводить чистопородних племінних свиней, можуть бути асоціації заводчиків, племінні організації чи громадські органи, які визнані компетентними органами держав-членів Союзу на підставі відповідних вимог. Аналогічно, селекційним гібридним центром по розведенню гібридних племінних свиней можуть бути асоціації заводчиків, племінні організації, приватні підприємства, які працюють у закритій виробничій системі, або громадський орган, визнані компетентними органами держав-членів Союзу на підставі відповідних вимог.

Українською законодавчою базою у тваринництві передбачено, що створення, удосконалення та збереження порід сільськогосподарських тварин є прерогативою галузевих установ НААН за погодженості дій з Мінагрополітики України.

Держави-члени ЄС всі дії з породами узгоджують з програмами розведення, які здійснюють породні організації або селекційні гібридні центри. Виходячи з цього програма розведення свиней вбачає:

- а) при розведенні чистопородних племінних свиней – поліпшення породи, збереження породи, створення нової породи та реконструкцію породи;
- б) при розведенні гібридних племінних свиней – поліпшення породи, лінії або кросу, створення нової породи, лінії або кросу;
- в) іншу мету селекції та розведення, яка детально описується.

Породна організація або селекційний гібридний центр по розведенню свиней може здійснювати програму розведення, затверджену компетентними органами відповідної держави-члену Союзу і на території держави, яка не входить в ЄС, але при цьому вони мають повідомити про передбачуване продовження своєї географічної території до компетентного органу, який визнав таку породну організація або селекційний гібридний центр.

Законодавчою базою ЄС для держав-членів чітко прописані права і обов'язки селекціонерів, які беруть участь у програмах розведення свиней. Приміром, європейські фахівці, які беруть участь у програмах розведення свиней, мають право:

- на запис чистопородних племінних тварин, охоплених програмою розведення, до основного розділу племінної книги, встановленої для породи породною організацією;
- на запис тварин у додатковому розділі племінної книги, встановленого для породи породною організацією;
- на реєстрацію гібридних племінних свиней в племінному реєстрі, встановленому для породи, лінії або кросу для селекційного гібридного центру;
- на участь у тестуванні продуктивності та генетичній оцінці свиней, а також отриманні найсучасніших результатів тестування продуктивності та генетичної оцінки їхніх племінних тварин;
- на отримання зоотехнічного сертифікату та доступу до інших послуг, які надаються програмою розведення за участю заводчиків породних організацій або селекційних гібридних центрів.

Процедура запису чистопородних племінних тварин у племінні книги та допуск до розведення вбачає, що племінні книги складаються з основного розділу та, якщо це передбачено в програмі розведення, одного або декількох додаткових розділів. При цьому основний розділ племінної книги може бути розділений на класи відповідно до

віку чи статі свиней. В основний розділ племінної книги також дозволяється вводити потомство тварин, які перебувають під загрозою зникнення.

Тварин в племінні книги вносять породні організації на прохання заводчиків. В основний розділ племінної книги відповідної породи вводяться будь-які чистопородні племінні тварин породи, охоплені програмою розведення цієї породної організації, за умови, що тварини відповідають встановленим вимогам або є нащадками племінних тварин чи отримані із їх зародкових продуктів.

Для тварин новостворюваних чи реконструйованих порід передбачені особливі правила запису в основний розділ племінних книг.

На особливу увагу заслуговує роль породних організацій не лише в питаннях запису чистопородних племінних свиней до племінних книг, але й взагалі допуску їх чи зародкових продуктів до відтворення.

Породною організацією, яка здійснює програму розведення, згідно Регламенту 2016/1012 Європейського парламенту та Ради, передбачені наступні правила допуску чистопородних племінних тварин та їх зародкових продуктів до розведення:

- до природного парування допускається будь-яка чистопородна племінна тварина породи, розведення якої контролює відповідна породна організація;
- до штучного осіменіння допускається сперма, відібрана від чистопородних племінних свиней, які пройшли тестування продуктивності або мають генетичну оцінку;
- до використання ембріонів чи ооцитів для *in vitro* допускаються ембріони, одержані *in vivo*, запліднені спермою, відібраною від чистопородних племінних свиней, які пройшли тестування продуктивності або мають генетичну оцінку за умови, що ці ооцити та ембріони були зібрані з чистопородних племінних свиней, які пройшли тестування на продуктивність або генетичну оцінку відповідно до встановлених вимог.

Сперма, ооцити та ембріони, тобто зародкові продукти, взагалі підпадають під законодавчу базу Євросоюзу щодо охорони здоров'я тварин і до них встановлені дуже жорсткі вимоги. Так, зародкові продукти чистопородних племінних тварин збираються, виробляються, обробляються та зберігаються в центрі збору або зберігання сперми або групі збору або виробництва ембріону, допущеної для внутрішньої союзної торгівлі цими товарами відповідно до законодавства ЄС щодо охорони здоров'я тварин.

Чистопородні племінні тварини, які використовуються для збору сперми для штучного осіменіння, повинні бути ідентифіковані шляхом аналізу їхньої групи крові або будь-яким іншим аналогічним методом, що передбачає такий же ступінь достовірності, як аналіз ДНК.

За встановленими правилами розведення свиней в Європейському Союзі, крім племінних книг для чистопородних племінних свиней ведуться племінні реєстри для гібридів племінних свиней відповідної породи, лінії чи кросу.

Реєстрацію гібридів племінних свиней відповідної породи, лінії чи кросу в своєму племінному реєстрі здійснюють селекційні гібридні центри, які працюють за програмою їх розведення причому в тій самій або в іншій державі-члені ЄС.

Селекційний гібридний центр, який здійснює програму розведення гібридів племінних свиней породи, лінії чи кросу дотримується відповідних правил допуску гібридних племінних свиней та їх зародкових продуктів до розведення, які подібні до чистопородних племінних свиней, викладених вище.

Крім коротко вищевикладених правил, Регламентом (ЄС) 2016/1012 Європейського парламенту та Ради щодо зоотехнічних і генеалогічних умов розведення, торгівлі та ввозу до Союзу чистопородних племінних тварин, гібридів племінних свиней та їхніх зародкових продуктів («Регулювання тваринництва») [2] передбачені й інші

настанови, які стосуються вимог до тестування продуктивності та генетичної оцінки свиней; видачі, змісту і формату зоотехнічних сертифікатів, що супроводжують племінних свиней та їх зародкові продукти; ввозу до Союзу племінних тварин та їх зародкових продуктів; запису до племінних книг чи племінних реєстрів племінних тварин та потомків, які вироблялися із зародкових продуктів, що ввезені до Союзу; обов'язків компетентних органів; офіційного контролю; штрафів; контролю комісій у державах-членах та третіх країнах і багато іншого.

Висновки. Висвітлені окремі правила щодо зоотехнічних і генеалогічних умов розведення, торгівлі та ввозу до Союзу чистопородних племінних тварин, гібридів племінних свиней та їхніх зародкових продуктів заслуговують на увагу і потребують гармонізації в Україні з тим, щоб хоча б працювати за одними програмами розведення із породними організаціями чи селекційними гібридними центрами по породах, тварини яких уже імпортовані в нашу країну. Крім того, слід пам'ятати й про збереження вітчизняних порід свиней, для яких європейською спільнотою теж прописані особливі умови розведення. Не варто остаточно перетворюватися на країну-імпортера, потрібно щось експортувати – свиней, їх зародкові продукти. Уявіть собі, що без перебудови законодавчої бази галузі тваринництва в Євросоюзі ми будемо без власної племінної бази.

БІБЛІОГРАФІЯ.

1. Закон України „ Про племінну справу у тваринництві” – К., 2001. – 20 с.
2. Council Directive 88/661/EEC of 19 December 1988 on the zootechnical standards applicable to breeding animals of the porcine species (OJ L 382, 31.12.1988, p. 36).
3. Council Directive 89/361/EEC of 30 May 1989 concerning pure-bred breeding sheep and goats (OJ L 153, 6.6.1989, p. 30).
4. (°) Council Directive 90/427/EEC of 26 June 1990 on the zootechnical and genealogical conditions governing intra-Community trade in equidae (OJ L 224, 18.8.1990, p. 55).
5. Council Directive 94/28/EC of 23 June 1994 laying down the principles relating to the zootechnical and genealogical conditions applicable to imports from third countries of animals, their semen, ova and embryos, and amending Directive 77/504/EEC on pure-bred breeding animals of the bovine species (OJ L 178, 12.7.1994, p. 66).
6. Council Directive 90/118/EEC of 5 March 1990 on the acceptance of pure-bred breeding pigs for breeding (OJ L 71, 17.3.1990, p. 34).
7. (11) Council Directive 90/119/EEC of 5 March 1990 of hybrid breeding pigs for breeding (OJ L 71, 17.3.1990, p. 36).
8. Regulation (EU) 2016/1012 of European parliament and of the council of 8 June 2016 on zootechnical and genealogical conditions for the breeding, trade in and entry into the Union of purebred breeding animals, hybrid breeding pigs and the germinal products thereof and amending Regulation (EU) No 652/2014, Council Directives 89/608/EEC and 90/425/EEC and repealing certain acts in the area of animal breeding (* Animal Breeding Regulation³) / Official Journal of the European Union. –2016.– L 171/66.

Войтенко С.Л., Вишневський Л.В., Новые правила разведения чистопородных племенных свиней и гибридов племенных свиней в Европейском Союзе.

Отражены новые правила Европейского Союза по разведению свиней, торговли и ввоза в Союз чистопородных племенных животных, гибридов племенных свиней и их зародышевых продуктов. Проведено сравнение отдельных позиций законодательной базы Украины в животноводстве с прописанными правилами Европейского парламента и Совета ЕС. Представляется целесообразным гармонизировать основные позиции Регламента (ЕС) 2016/1012 Европейского

парламента и Совета по зоотехническим и генеалогическим условиям разведения, торговли и ввоза в Союз чистопородных племенных животных, гибридов племенных свиней и их зародышевых продуктов с тем, чтобы вступив в Евро-союз не остаться без собственной племенной базы в животноводстве.

Ключевые слова: свиньи, правила, породные организации, программа разведения, селекционный гибридный центр, племенная книга, реестр, права зоотехников.

Voitenko S.L., Vishnevsky L.V. New rules for breeding purebred breeding pigs and hybrids of breeding pigs in the European Union.

The new rules of the European Union on the breeding of pigs, trade and import of purebred pedigree animals, breeding pig hybrids and their germ products to the Union are displayed. A comparison was made of individual positions of the legislative base of Ukraine in animal husbandry with the prescribed rules of the European Parliament and the EU Council. It seems appropriate to harmonize the main positions of the Regulation (EC) 2016/1012 of the European Parliament and the Council on zootechnical and genealogical conditions for breeding, trading and importing purebred pedigree animals, breeding pig hybrids and their germinal products into the Union so that breeding base in animal husbandry.

Keywords: pigs, rules, breed organizations, breeding program, breeding hybrid center, pedigree book, registry, rights of livestock specialists.